

5. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / Реан А. А., Коломинский Я. Л. – С. Пб. : Изд-во «Питер», 2000. – 416 с.
6. Овсянецка Л. П. «Презумпція взаємності» у структурі довірливих стосунків / Овсянецка Л. П. // Збірник наукових праць : філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ : Плай, 2005. – Вип. 10. – Ч. II. – 260 с.
7. Амяга Н. В. Самораскрытие и самопредъявление личности в общении / Амяга Н. В. // Личность. Общение. Групповые процессы. – М., 1991. – С. 37–74.
8. Шкуратова И. П. Мотивация самораскрытия в межличностном общении [Электронный ресурс] / И. П. Шкуратова. – Режим доступа : <http://www.flogiston.ru/projects/articles/selfdisc.shtml>.
9. Jourard S. M. Self-disclosure: An experimental analysis of the transparent self / Jourard S. M. – N. Y., 1971.
10. Достовалов С. Г. Операциональный и рефлексивный уровни доверия к себе / С. Г. Достовалов // Материалы Сибирского психологического форума [«Методологические проблемы современной психологии: иллюзии и реальность»] (16–18 сентября 2004 г.) / Томский госунар. ун-т. – Томск, 2004. – С. 121–126.

УДК 316.6+316.477

Оксана Чуйко

ПРОФЕСІЙНІ ЦІННОСТІ В СИСТЕМІ СМИСЛОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ФАХІВЦЯ

У статті на основі емпіричного дослідження проаналізовано співвідношення життєвих та професійних ціннісних орієнтацій сучасних фахівців. Виявлено, що найактуальніші професійні цінності займають чільне місце в системі домінуючих смисложиттєвих орієнтацій особистості. Разом з тим, орієнтація на кар'єру та професійну діяльність не є основою для опитуваних, найважливішими цінностями стали здоров'я, сім'я, упевненість у собі.

Ключові слова: професійна кар'єра, професійні цінності, смисложиттєві орієнтації, цінності-цілі, цінності-засоби.

The article explores the peculiarities of actual and potential professional mobility. There were investigated personality's fundamental motives, business and socio-psychological qualities already expressed in professional activity of interviewed people, and those which will promote further career growth. There was accentuated the actuality of psychological and communicative preparation during specialist's training in the establishments of higher education.

Key words: professional mobility, professional activity, motives, business and socio-psychological qualities, psychological and communicative preparation.

В умовах сучасного суспільства багато уваги приділяється професіоналізації особистості, ставляться високі вимоги до фахівця, його професійної підготовки. Мова йде про професіонала, який у ситуації конкурентності й економічної нестабільності, з одного боку, й полікультурності та багатовекторності соціального середовища – з іншого, зможе бути професійно мобільним, а, значить, успішним й ефективним як для власної самореалізації, так і для задоволення потреб суспільства. Важливою умовою професійного розвитку є ціннісне ставлення до професійної діяльності, можливість професійної самореалізації. Специфіка вияву професійної мобільності фахівця, здійснення ним комунікативних процесів у професійному середовищі спрямовуються цінностями професійної діяльності. Професійні цінності визначають професійний шлях фахівця серед різ-

номаніття всіх соціальних, політичних, економічних, соціокультурних та етно-психологічних впливів. Разом з тим, постає питання важливості для самої особистості її професійної діяльності, значення, якого суб'єкт надає професійному розвитку та досягненню кар'єри в пошуках сенсу власного життя та визначення своєї життєвої програми. Тому актуально дослідити ієрархію професійних цінностей, а також їх місце в системі смисложиттєвих орієнтацій особистості.

Питання професійних цінностей неодноразово розглядається в сучасній психологічній науці, проте рідко – як самостійна тема дослідження. Проблема професійних цінностей стає актуальною в контексті вивчення різних аспектів професійної підготовки, професійної самореалізації, формування професіоналізму, соціально-психологічної та професійної компетентності, дослідження кар'єри та інших складових професійного життя особистості. Значна низка праць присвячена дослідженню ціннісних орієнтацій сучасного студентства, а також ціннісних орієнтацій педагогічної та інших видів професійної діяльності.

Професійні цінності постають не тільки як вектор спрямованості професійної діяльності, але й відображаються в смисложиттєвих орієнтаціях особистості, визначаючи її життєву програму. Психологи підкреслюють актуальність осмисленості життєвих цілей, перспектив особистості, включення в нього кар'єрного плану. Співвіднесення різних сфер цінностей у системі смисложиттєвих орієнтацій говорить про гармонійну, цілісну особистість [3].

Науковці окреслюють деякі з найістотніших характеристик смисложиттєвих орієнтацій: їх структура являє собою ієрархічну єдність життєвих цілей, термінальних цінностей і смислів, зміст яких визначає вибір людиною найбільш значущих сфер самореалізації на певному етапі життєвого шляху; смисложиттєві орієнтації актуалізуються у свідомості людини, виконують функції спонукування, спрямування, стимулювання, регулювання, інтегрування процесу самореалізації суб'єкта на певному віковому етапі, забезпечують переживання осмисленості життя [1]. Смисложиттєві орієнтації виступають як домінуючі цінності на даному етапі життя й визначають основні тенденції самореалізації.

Про ціннісно-сміслові основи професіоналізації говорять у своїх працях О.О.Бодальов, Ж.П.Вірна, Х.М.Дмитерко-Карабин, Н.В.Кузьміна, Н.І.Пов'якель, Л.Е.Орбан-Лембрик, Н.В.Чепелева та ін. Відомо, що ціннісні орієнтації є вагомим внутрішнім чинником професійної мобільності індивіда, визначають спрямованість його професійного розвитку. Включення професійної діяльності в систему смисложиттєвих орієнтацій сприяє високій ефективності праці, творчому підходу до виконання своїх обов'язків, орієнтацію на досягнення та самовдосконалення, а також суб'єктивно позитивне ціннісно-смісловне, а у найвищому варіанті прояву – смисложиттєве ставлення до професії, яке виявляється в переживанні професійного покликання, задоволеності професійною самореалізацією та процесом фахової підготовки [1]. Сформовані професійно-ціннісні орієнтації виступають важливим елементом успішної професійної діяльності, тому що стимулюють професійно-особистісний розвиток фахівця, активізуючи внутрішні механізми особистості (потреби, інтереси, мотиви, установки, відношення), визначають напрям професійної діяльності [7].

Тобто, з одного боку, недостатня вивченість місця професійних цінностей

у системі смисложиттєвих орієнтацій особистості, а з іншого – динаміка й швидкоплинність сучасних суспільних процесів актуалізує потребу в періодичних емпіричних дослідженнях.

Мета повідомлення – проаналізувати ієрархію професійних цінностей, а також їх місце в системі смисложиттєвих орієнтацій сучасного фахівця.

У дослідженні брало участь 96 працівників різних галузей діяльності, які уже отримали вищу освіту (32,4%) або здобувають ступінь магістра (57,6%). Серед опитуваних – 22,8% чоловіків та 67,2% – жінок. Діагностичним інструментарієм проведеного дослідження стала методика М.Рокича «Ціннісні орієнтації» [4]. В інструкції опитуваним запропоновано прорангувати життєві цінності та цінності, що є актуальними у їх професійній діяльності (професійні цінності). Такий підхід дозволяє виявити спільність і відмінність життєвих та професійних орієнтацій, визначити домінуючі професійні цінності та їх місце у смисложиттєвих орієнтаціях особистості. Крім того, використано результати опитування на окремі питання авторської анкети [5], які відображають актуальність професійної діяльності для опитуваних і виявляють важливі ділові та соціально-психологічні якості професійного розвитку, які можна розглядати як професійні цінності.

Таблиця 1

Результати рангування професійних і життєвих цінностей-цілей

Перелік термінальних цінностей	Рангування професійних цінностей			Рангування життєвих цінностей		
	чол.	жінки	разом	чол.	жінки	разом
Здоров'я	1	1	1	1	1	1
Упевненість у собі	2	3,5	2	3	5	5
Розвиток	3	5	4	7	7,5	7
Життєва мудрість	4	2	3	6	3,5	4
Матеріальне забезпечення	5	7	7	5	6	6
Активна діяльність	6	6	5	8	9	9
Продуктивне життя	7	8	8	11	10	10
Творчість	8	10	9	13	12	12
Пізнання	9	9	10	9	11	11
Щасливе сімейне життя	10	11,5	11	4	3,5	3
Кохання	11	11,5	12	2	2	2
Воля (свобода дій і вчинків)	12	13	13	14	14	14
Цікава робота	13	3,5	6	10	7,5	8
Наявність вірних друзів	14	14	14	12	13	13
Суспільне визнання	15	15	15	15	15	15
Щастя інших	16	16	16	17	16	16
Краса природи та мистецтва	17	17	17	16	17	17
Розваги	18	18	18	18	18	18

Серед смисложиттєвих цінностей-цілей (термінальні цінності згідно методики), як це видно з даних таблиці 1, опитувани надають перевагу здоров'ю (1 ранг), любові, коханню (2 ранг), щасливому сімейному життю (3 ранг), жит-

тевій мудрості (4 ранг), упевненості у собі, внутрішній гармонії (5 ранг) та матеріальному забезпеченню (6 ранг). Середні позиції займає розвиток (7 ранг), цікава робота (8 ранг), активне діяльнісне життя (9 ранг), продуктивне життя (10 ранг), пізнання та творчість (відповідно 11 та 12 ранги). Найменш актуальними виявилися наявність вірних і хороших друзів, свобода, суспільне визнання, щастя інших, краса природи та мистецтва, розваги (відповідно 13, 14, 15, 16, 17 та 18 ранги). Як видно з представлених результатів, цінності, що відображають професійну діяльність, не є домінуючими для опитуваних. Респонденти зорієнтовані на сферу здоров'я та сім'ї. Орієнтація на інших є найменш актуальною (друзі, щастя інших, суспільне визнання).

Цікавим є розгляд гендерного аспекту дослідження. Серед чоловіків домінують такі життєві цінності-цілі: здоров'я (1 ранг), любов, кохання (2 ранг), упевненість у собі (3 ранг), щасливе сімейне життя (4 ранг), матеріальне забезпечення (5 ранг), життєва мудрість (6 ранг). Менш актуальними виявилися розвиток (7 ранг), активне діяльнісне життя (8 ранг), пізнання (9 ранг), цікава робота (10), продуктивне життя (11) та наявність вірних і хороших друзів (12 ранг). Останні позиції отримали творчість (13 ранг), свобода (14), суспільне визнання (15), краса природи та мистецтва (16), щастя інших (17), розваги (18).

Домінуючі життєві цінності-цілі серед жінок – здоров'я (1 ранг), любов, кохання (2 ранг), щасливе сімейне життя та життєва мудрість займають однакові позиції (3,5), упевненість (5), матеріальне забезпечення (6 ранг). Середні позиції займають такі цінності: розвиток і цікава робота (7,5 ранг), активне діяльнісне життя та продуктивне життя (відповідно 9 та 10 ранги), пізнання та творчість (11 та 12 ранги). Найменш актуальними виявилися наявність вірних і хороших друзів (13), свобода (14), суспільне визнання (15), щастя інших (16), краса природи й мистецтва (17) та розваги (18). Загалом, суттєвих відмінностей у рангуванні життєвих цінностей-цілей чоловічою та жіночою аудиторією не виявлено.

Слід звернути увагу на рангування професійних цінностей-цілей (див. табл. 1). Найактуальнішими цінностями-цільми професійної діяльності виявилися здоров'я (1 ранг), упевненість у собі, внутрішня гармонія (2), життєва мудрість (3), розвиток (4), активне діяльнісне життя (5), цікава робота (6). Середні позиції зайняли цінності: матеріальне забезпечення (7), продуктивне життя (8), творчість (9), пізнання (10), щасливе сімейне життя (11), любов, кохання (12). Найменш значимими є наявність вірних і хороших друзів (13), свобода (14), суспільне визнання (15), щастя інших (16), краса природи та мистецтва (17), розваги (18). Як бачимо, найважливішою цінністю як у професійній сфері, так і серед смисложиттєвих орієнтацій виявилось здоров'я. Спільними для обох систем цінностей стали впевненість у собі та життєва мудрість. Серед смисложиттєвих орієнтацій важливими є любов, кохання, щасливе сімейне життя та матеріальне забезпечення. У професійній діяльності ці цінності є менш актуальними, проте домінуючими виявилися розвиток, активне діяльнісне життя та цікава робота.

Серед опитуваних чоловіків домінують такі професійні цінності-цілі: здоров'я (1), упевненість у собі (2), розвиток (3), життєва мудрість (4), матеріальне забезпечення (5), активне діяльнісне життя (6). Середні позиції займають продуктивне життя (7), творчість (8), пізнання (9), щасливе сімейне життя (10), любов, ко-

хання (11), свобода (12), цікава робота (13). У жінок найбільш актуальними стали такі професійні цінності-цілі: здоров'я (1), життєва мудрість (2), упевненість у собі та цікава робота займають однакові позиції (3,5), розвиток (5) та активне діяльнісне життя (6). Середні ранги отримали матеріальне забезпечення (7), продуктивне життя (8), пізнання (9), творчість (10), любов, кохання та щасливе сімейне життя займають однакові позиції (11,5), свобода (13). Останні позиції виявилися практично однаковими серед чоловічої та жіночої аудиторії: наявність вірних і хороших друзів (14), суспільне визнання (15), щастя інших (16), краса природи та мистецтва (17) та розваги (18). Цікавим є факт, що для жінок упевненість у собі та цікава робота займають однаково домінуючі позиції серед професійних термінальних цінностей. Для чоловіків цікава робота не є актуальною цінністю.

Проаналізуємо рангування життєвих цінностей-засобів, які можна розглядати як ділові та соціально-психологічні характеристики, що допомагають індивіду реалізовувати цінності-цілі (див. табл. 2). Отже, серед життєвих інструментальних цінностей актуальними виявились чесність (1), відповідальність (2), життєрадісність (3), вихованість (4), самоконтроль (5), освіченість (6). Середні позиції займають чуйність і терпимість до поглядів інших (7,5), тверда воля (9), акуратність (10), незалежність і сміливість у відстоюванні власних думок (11,5). Останні позиції притаманні ефективності в справах (13), широті поглядів (14), ретельності (15), раціоналізму (16), високим вимогам до життя (17) та непримиримості до недоліків у собі та інших (18).

Таблиця 2

Результати рангування професійних і життєвих цінностей-засобів

Перелік інструментальних цінностей	Рангування професійних цінностей			Рангування життєвих цінностей		
	чол.	жінки	разом	чол.	жінки	разом
Відповідальність	1	1	1	2	2	2
Чесність	2	2	2	1	1	1
Ефективність у справах	3	6	5	14	12	13
Раціоналізм	4	13	10,5	11	17	16
Самоконтроль	5	4	3,5	5	5	5
Освіченість	6	3	3,5	4	6	6
Вихованість	7	5	6	7	3	4
Акуратність	8	7	7	8	10,5	10
Тверда воля	9	11	12	6	9	9
Широта поглядів	11	15	14,5	12,5	14	14
Сміливість у відстоюванні думки	11	12	13	10	13	11,5
Ретельність	11	9	8	15,5	15	15
Незалежність	13	14	14,5	15,5	10,5	11,5
Терпимість	14	8	14,5	12,5	7	7,5
Життєрадісність	15	10	10,5	3	4	3
Чуйність	16	16	16	9	8	7,5
Високі запити	17	17	17	17	16	17
Непримиримість до недоліків у собі та інших	18	18	18	18	18	18

Аналіз гендерного аспекту рангування життєвих інструментальних цінностей виявив спільним для представників обох статей домінування чесності

(1 ранг) та відповідальності (2 ранг), самоконтролю (5 ранг), життєрадісність (чоловіки – 3 ранг, жінки – 4), освіченості (чоловіки – 4 ранг, жінки – 6) і призначення найменшого рангу цінностям високі вимоги до життя (чоловіки – 17, жінки – 16) та непримиримості до недоліків у собі та інших (18). Для жінок більш актуальною цінністю виявилася вихованість (3, у чоловіків – 7 ранг). Для чоловіків більш актуальними (порівняно із жіночою аудиторією) та середніми за значеннями в системі інструментальних життєвих цінностей виявилися тверда воля (відповідно 6 та 9 ранги), акуратність (відповідно 8 та 10,5), сміливість у відстоюванні власної думки (відповідно 10 та 13), раціоналізм (відповідно 11 та 17). Для жінок більш актуальними порівняно із чоловіками стали терпимість до поглядів інших (відповідно 7 та 12,5), незалежність (відповідно 10,5 та 15,5), ефективність (12 та 14). Чуйність займає практично однакові ранги (8 – у жінок, 9 – у чоловіків).

Серед цінностей-засобів професійної діяльності домінують відповідальність (1), чесність (2), самоконтроль та освіченість (3,5), ефективність у справах (5) та вихованість (6). Середні ранги займає акуратність (7), ретельність (8), терпимість (9), раціоналізм і життєрадісність (10,5), тверда воля (12). Останні ранги призначені сміливості у відстоюванні власних думок (13), незалежності та широті поглядів (14,5), чуйності (16), високим вимогам до життя (17) та непримиримості до недоліків у собі та інших (18).

Аналіз гендерного аспекту ієрархії цінностей-засобів професійної діяльності дозволив виявити такі тенденції: 1) відсутні відмінності (чи існує незначна різниця) у рангуванні відповідальності (1 ранг), чесності (2 ранг), самоконтролю (чоловіки – 4 ранг, жінки – 5), акуратності (чоловіки – 8, жінки – 7), ретельності (відповідно 10,5 та 9 ранги), сміливості у відстоюванні думок (12), незалежності (чоловіки – 13, жінки – 14), чуйності (16), високих запитів (17), непримиримості до недоліків інших (18); 2) серед жінок домінують (порівняно із чоловіками) такі професійні цінності: освіченість (жінки – 3 ранг, чоловіки – 6), вихованість (жінки – 5, чоловіки – 7), терпимість (жінки – 8, чоловіки – 14), життєрадісність (жінки – 10, чоловіки – 15); 3) чоловіки надають перевагу (порівняно із жіночою аудиторією) ефективності в справах (чоловіки – 3 ранг, жінки – 6), раціоналізму (чоловіки – 4, жінки – 13), твердій волі (чоловіки – 9 ранг, жінки – 11).

В опитуванні звернено увагу на ставлення респондентів до кар'єри, актуальності кар'єри в їхньому житті. Згідно з результатами анкетування, для 59,4% респондентів є важливим можливість кар'єрного росту (61,4% жінок та 53,8% чоловіків). Для 17,7% досягнення вершин кар'єри є дуже важливим. Не дуже важливою можливістю кар'єрного росту виявилася для 19,8% опитуваних. Відповідь «не важливо» не виявлено. Тобто, для більшості опитуваних кар'єрна реалізація є важливою, проте не найосновнішою цінністю в житті.

Слід відмітити, 56,25% респондентів переконані й надалі працювати за обраною спеціальністю, оскільки вона їм подобається. Ще 25% планують розвивати свою професійну діяльність у межах уже обраної спеціальності. Серед досліджуваних 67,7% убачають перспективи професійного розвитку в обраній професії, можливості досягнення кар'єри, 26% – не знають, чи такі перспективи

існують. Можна зробити припущення, що для більшості респондентів обрана спеціальність виступає цінністю.

Рис. 1. Ділові та соціально-психологічні якості професійної діяльності фахівця

Результати анкетування дозволяють виявити ділові й соціально-психологічні характеристики, якими уже володіють фахівці та яких прагнуть розвивати з метою професійного росту (див. рис. 1). Дані характеристики можна також розглядати як професійні цінності-якості. Так, серед ділових якостей і рис, що притаманні та виявляються в професійній діяльності опитуваних, стали відповідальність, наполегливість, готовність до самоосвіти та саморозвитку, вміння встановлювати контакти. Серед ділових і соціально-психологічних якостей, які варто розвивати для досягнення кар'єри, виявилися відповідальність, наполегливість, активність, ініціативність, творчий підхід. Результати рангування та опитування підкреслюють домінування відповідальності як цінності професійної діяльності та подальшого професійного розвитку респондентів.

Варто звернути увагу, що творчість як цінність-ціль не є домінуючою, проте усвідомлюється її актуальність як ділової та особистісної риси (як цінності-засобу) для подальшого професійного розвитку.

Узагальнення результатів дослідження дозволяє зробити такі **висновки**:

1. Найбільш актуальними смисложиттєвими орієнтаціями опитуваних стали здоров'я, любов, щасливе сімейне життя, життєва мудрість, упевненість у собі та матеріальне забезпечення. Професійні цінності не виявилися домінуючими в системі життєвих цінностей досліджуваних. Простежується орієнтація на себе та власну сім'ю, орієнтація на інших (друзі, щастя інших, суспільне визнання, краса природи та мистецтва) займає останні позиції.

2. Домінуючими цінностями-цілями професійної діяльності, що чітко представлені й серед актуальних життєвих цінностей, є здоров'я, життєва мудрість і впевненість у собі. Інші цінності професійної сфери та смисложиттєві орієнтації диференційовані. У професійній діяльності, окрім названих, важливими стали розвиток, активне діяльнісне життя, цікава робота.

3. Серед життєвих цінностей-засобів, які можна розглядати як особистісні якості, що сприяють реалізації життєвих цілей, найбільш актуальними виявилися чесність, відповідальність, життєрадісність, вихованість, самоконтроль, освіченість. Ці ж цінності є домінуючими і в професійній сфері (правда, з незначними відмінностями в призначенні рангів). Слід відмітити, що життєрадісність не актуальна для професії, тут увага звертається на ефективність у справах.

4. Гендерний аналіз результатів дослідження виявив незначні відмінності в рангуванні цінностей. У жінок цікава робота та впевненість у собі займають однакові домінуючі позиції серед професійних цінностей-цілей. Для чоловіків цікава робота виявилась маловажливою. Серед життєвих цінностей-засобів жінки призначають вищі ієрархічні показники (порівняно з чоловіками) вихованості, терпимості до поглядів інших, незалежності й ефективності, чоловіки – твердій волі, акуратності, сміливості у відстоюванні власної думки та раціоналізму. Серед професійних цінностей-засобів жінки надають вищих рангів освіченості, вихованості, терпимості та життєрадісності, чоловіки – ефективності в справах, раціоналізму, твердій волі.

Загалом, результати дослідження вказують на відсутність чіткої диференціації смисложиттєвих та професійних цінностей. Виявлено, що найактуальніші професійні цінності займають чільне місце в системі домінуючих смисложиттєвих орієнтацій особистості. Разом з тим, орієнтація на кар'єру та професійну діяльність не є основною для опитуваних, найважливішими цінностями стали здоров'я, сім'я, впевненість у собі.

Перспективами подальшого дослідження є виявлення рівня сформованості професійних цінностей особистості та накреслення шляхів оптимізації ціннісного ставлення до професійної діяльності сучасного фахівця.

1. Дмитерко-Карабин Х. М. Вплив смисложиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх психологів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Х. М. Дмитерко-Карабин ; Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2004. – 20 с.
2. Карпенко З. С. Аксиологічна психологія особистості : монографія / Зіновія Степанівна Карпенко // Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. – 521 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навчальний посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2010. – 544 с.
4. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты : учебное пособие / Д. Я. Райгородский. – Самара : БАХРАХ, 1998. – 672 с.
5. Чуйко О. М. Методичні рекомендації для проведення семінарських занять з психології управління (для студ. вищ. навч. закл. спец. «Психологія») / О. М. Чуйко. – Івано-Франківськ : Видавець Віктор Дяків, 2010. – 139 с.
6. Чуйко О. М. Психологічні механізми професійної мобільності фахівця / О. М. Чуйко // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2011. – Т. XIII. – Ч. 3. – С. 433–440.

7. Шемигон Н. Ю. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Н. Ю. Шемигон; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2008. – 20 с.

УДК 159.9

Ірина Губеладзе

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МІГРАЦІЇ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ В МІСТО

У статті на основі результатів емпіричного дослідження аналізуються соціально-психологічні чинники міграції сільської молоді в місто. Автором розглядаються орієнтири сучасної української молоді в плануванні свого життя на майбутнє.

Ключові слова: міграція, соціально-психологічні чинники міграції, міграція сільської молоді.

The article deals with the social and psychological factors of rural youth migration to city based on the results of the empirical research. The author analyzes the modern Ukrainian youth attitudes to their future life planning.

Key words: migration, social and psychological factors of migration, rural youth migration.

Упродовж багатьох десятиліть сільсько-міські міграції були домінантним напрямом територіального руху населення в межах України. У працях багатьох дослідників різних галузей (С.О.Гудзинського, І.М.Прибиткової, І.В.Прокопи, Л.Г.Ткаченко, В.О.Чигрин, А.М.Шатохіна) розглядалися чинники таких міграційних рухів, однак спрямованість цих досліджень була переважно соціологічна чи економічна. Поза увагою залишалася психологічна складова прагнень сільських молодих людей змінити місце проживання і стати членом іншої громади.

Тож у цій статті ми ставимо на меті на основі емпіричних даних проаналізувати соціально-психологічні чинники міграції молоді сільського походження у міську спільноту.

Емпіричне дослідження цього питання фактично здійснювалося у два етапи. На першому було проведено опитування сільських старшокласників (N = 93) на предмет визначення їх мотивів міграції до міста й позитивних і негативних рис сільського й міського життя. Дані, отримані на першому етапі опрацьовувалися за допомогою контент аналізу, що дало змогу виділити основні позитивні риси сільського й міського життя, які лягли в основу опитувальника для основного дослідження.

На основі визначених на попередньому етапі позитивних і негативних ознак життя в сільській і міській місцевості було виокремлено по п'ять факторів, які виступають характерними ознаками сільського й міського життя та інтерпретовано їх як важливі умови, на які орієнтується молодь при плануванні свого майбутнього. Аналіз цих умов дасть нам можливість зрозуміти соціально-психологічні чинники міграції сільської молоді до міста.

Отже, індикаторами сільського життя були наявність власного житла, добра екологія, спокій, помірний темп життя, можливість вести власне господарство й мати власні продукти харчування та можливість не розлучатися зі